

Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ: ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 17, ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 7, ΕΔΑΦΙΟ ΠΡΩΤΟ ΣΕΕ

Κωνσταντίνος Μαργαρίτης, Δ.Ν., LL.M, Διδάσκων Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης Πανεπιστημίου Κρήτης, Μέλος ΔΣ Ένωσης Ελλήνων Δημοσιολόγων (ΕΕΔ), Δικηγόρος

1. Εισαγωγή

Η αναθεώρηση της Λισαβόνας επέφερε σημαντικές αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ, Ένωση). Η κατάργηση του συστήματος των τριών πυλώνων, ο επαναπροσδιορισμός μεθόδων λήψης αποφάσεων και νομοθέτησης και η αποκρυστάλλωση των οργάνων της ΕΕ στο άρθρο 13 ΣΕΕ αποτελούν σημαντικό βήμα στη διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αλλά και αντιμετώπισης του ελλείμματος δημοκρατίας, όπως έχει παρατηρηθεί, στην Ένωση.¹

Στο ίδιο πλαίσιο κορυφαίων θεσμικών μεταρρυθμίσεων αναμφισβήτητα εντάσσεται η αλλαγή στη διαδικασία εκλογής του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Επιτροπή), η οποία εισήχθη με το άρθρο 17, παράγραφος 7, εδάφιο πρώτο ΣΕΕ. Ειδικότερα, η εν λόγω διάταξη ορίζει:

«Λαμβάνοντας υπόψη τις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και αφού προβεί στις κατάλληλες διαβουλεύσεις, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία, προτείνει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έναν υποψήφιο για το αξίωμα του προέδρου της Επιτροπής. Ο υποψήφιος αυτός εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με την πλειοψηφία των μελών που το απαρτίζουν. Εάν ο υποψήφιος δεν συγκεντρώσει την πλειοψηφία, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία, προτείνει εντός μηνός νέον υποψήφιο, ο οποίος εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με την ίδια διαδικασία».

---

¹ Για τις επιμέρους αλλαγές στα όργανα της ΕΕ μετά την αναθεώρηση της Λισαβόνας βλ. Β. Γ. Τζέμος, *Οι Πολιτικοί Θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Συνθήκη της Λισαβόνας*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2009, D. Hodson, J. Peterson (eds.), *The Institutions of the European Union*, Oxford: Oxford University Press, 4th edition, 2017.

Η καινοτομία της Συνθήκης της Λισαβόνας σε σχέση με το προϊσχύσαν καθεστώς αφορά στην εισαγωγή του παράγοντα του αποτελέσματος των εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στη διαδικασία επιλογής προέδρου της Επιτροπής από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Προς διευκρίνιση της ανωτέρω διάταξης, προστέθηκαν δύο δηλώσεις στη Συνθήκη της Λισαβόνας: η δήλωση υπ' αριθμ. 6 στην οποία υπογραμμίζεται η αναγκαιότητα σεβασμού της γεωγραφικής και δημογραφικής πολυμορφίας της Ένωσης καθώς και των κρατών μελών της κατά την επιλογή των προσώπων που καλούνται να ασκήσουν τα καθήκοντα του προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, του προέδρου της Επιτροπής και του ύπατου εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας,² καθώς και η δήλωση υπ' αριθμ. 11 η οποία τονίζει την ευθύνη των δύο άλλων, κατ' άρθρο 17, παρ. 7, εδ. α ΣΕΕ, εμπλεκόμενων ενωσιακών οργάνων, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, για καλή διεξαγωγή της διαδικασίας εκλογής προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Τα δύο αυτά όργανα θα πρέπει να πραγματοποιήσουν τις αναγκαίες διαβουλεύσεις με αντικείμενο τα προσόντα των υποψηφίων για το αξίωμα του προέδρου της Επιτροπής, λαμβάνοντας υπόψη τις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Εν όψει των επερχόμενων εκλογών για την ανάδειξη εκπροσώπων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σκοπό της παρούσας εργασίας αποτελεί η αποσαφήνιση της ορολογίας που χρησιμοποιήθηκε στη διάταξη του άρθρου 17, παρ. 7, εδ. α ΣΕΕ και κατ' επέκταση του βαθμού δέσμευσης του αποτελέσματος των εκλογών αυτών στην πρόταση για πρόεδρο της Επιτροπής. Η ανάλυση θα διεξαχθεί υπό το πρίσμα του θεμελιώδους στόχου της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αλλά και αρχών των πολιτευμάτων σε εθνικό επίπεδο, στο πλαίσιο του σύνθετου συνταγματικού της Ένωσης. Τέλος το μοναδικό ως τώρα παράδειγμα, της εκλογής του 2014 θα χρησιμοποιηθεί ως μελέτη περίπτωσης.

2. Η Επιτροπή ως ασκούσα την εκτελεστική λειτουργία στην ΕΕ

Στη βάση των συντονιστικών, εκτελεστικών και διαχειριστικών καθηκόντων, αλλά και της νομοθετικής πρωτοβουλίας που διαθέτει, δυνάμει του άρθρου 17 ΣΕΕ, η

---

² Πρέπει εδώ να τονισθεί ότι οι πολιτικού χαρακτήρα προϋποθέσεις της δήλωσης υπ' αριθμ. 6 πληρούνται στο έπακρο με την εκλογή του πρώην πρωθυπουργού της Πολωνίας Donald Tusk στο αξίωμα του προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και αντίστοιχα, της πρώην υπουργού εξωτερικών της Ιταλίας Federica Mogherini στο αξίωμα του ύπατου εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας.

Επιτροπή έχει αναγνωρισθεί ως το όργανο που κυρίως ασκεί την εκτελεστική λειτουργία σε επίπεδο ΕΕ.³ Σε οργανωτικό επίπεδο, η πλήρης ανεξαρτησία των μελών της Επιτροπής από τα κράτη μέλη ενισχύει την ιδέα της αυτόνομης εκτελεστικής λειτουργίας στην έννομη τάξη της Ένωσης.

Ωστόσο δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί ο ισχυρός πολιτικός ρόλος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου το οποίο, όπως ρητά ορίζεται στο άρθρο 15, παρ. 1 ΣΕΕ καθορίζει τους γενικούς πολιτικούς προσανατολισμούς και προτεραιότητες της Ένωσης, αρμοδιότητα η οποία σε επίπεδο κράτους παραδοσιακά ανήκει στα όργανα άσκησης της εκτελεστικής λειτουργίας. Υφέρπει έτσι συγκρουσιακή κατάσταση μεταξύ των δύο θεσμικών οργάνων στο πλαίσιο άσκησης της εκτελεστικής λειτουργίας, ως προς τον ακριβή καθορισμό των αρμοδιοτήτων τους. Πιο συγκεκριμένα, ο καθορισμός πολιτικών προτεραιοτήτων από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεσμεύει και άρα περιορίζει το πλαίσιο νομοθετικής πρωτοβουλίας στο οποίο μπορεί να κινηθεί η Επιτροπή, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό. Ερμηνεύοντας το θεσμικό αυτό περιβάλλον υπό το πρίσμα της επιλογής του προέδρου της Επιτροπής από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα οδηγούμασταν σε ενδυνάμωση του ρόλου του τελευταίου στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων στην ΕΕ. Με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται η ήδη σημαντική επιρροή ενός οργάνου διακυβερνητικού χαρακτήρα έναντι ενός οργάνου υπερεθνικού χαρακτήρα, χαρακτηριστικό που δεν συνάδει με την περαιτέρω προώθηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

3. Το σύστημα της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας ως συνταγματική παράδοση

Σύμφωνα με το άρθρο 17, παρ. 7, εδ. γ ΣΕΕ η Επιτροπή υπόκειται ως σώμα σε ψήφο έγκρισης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ως εκ τούτου η Επιτροπή ευθύνεται έναντι του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το οποίο μπορεί να εγκρίνει πρόταση μομφής κατά της Επιτροπής, που οδηγεί σε συλλογική παραίτηση των μελών της (άρθρο 17,

---

³ Το ζήτημα άσκησης εκτελεστικής λειτουργίας στην Ένωση είναι εξαιρετικά σύνθετο και εκτός του κυρίως θέματος της παρούσας εργασίας. Για τις αρμοδιότητες της Επιτροπής βλ. σχετικά Β. Γ. Τζέμος, ό. π., σελ. 97-126 ενώ για τον ανωτέρω σχετικό προβληματισμό βλ. A. Wille, *The Normalization of the European Commission: Politics and Bureaucracy in the EU Executive*, Oxford: Oxford University Press, 2013, D. Curtin, *Executive Power of the European Union: Law, Practices and the Living Constitution*, Oxford: Oxford University Press, 2009, S. Hix, *What's Wrong with the EU and How to Fix it*, Cambridge: Polity Press, 2008, M. Egeberg, "The European Commission - The Evolving EU Executive" ARENA Working Papers WP 02/30, διαθέσιμο στο https://www.sv.uio.no/arena/english/research/publications/arena-working-papers/2001-2010/2002/wp02_30.htm (τελευταία πρόσβαση 16 Μαρτίου 2019).

παρ. 8 ΣΕΕ). Με τις διατάξεις αυτές αναδεικνύεται η σχέση νομοθετικής και εκτελεστικής λειτουργίας στην Ένωση και αποτυπώνεται ο βαθμός δημοκρατικής νομιμοποίησης της Επιτροπής. Η διασύνδεση των δύο λειτουργιών με απαραίτητη την εμπιστοσύνη της νομοθετικής στην εκτελεστική αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα του κοινοβουλευτικού συστήματος ως μορφή πολιτεύματος.

Πράγματι, σημαντική πλειοψηφία των κρατών μελών της Ένωσης (22 από τα 28) έχουν ως πολίτευμα κοινοβουλευτική δημοκρατία, προεδρευόμενη ή βασιλευόμενη.⁴ Η συνταγματική αυτή παράδοση δεν θα μπορούσε να μην επηρεάσει τη διαμόρφωση των σχέσεων νομοθετικής και εκτελεστικής λειτουργίας και στην ενωσιακή έννομη τάξη. Ωστόσο πυλώνα της σχέσης αυτής από όπου εν τέλει απορρέει η δημοκρατική νομιμοποίηση της εκτελεστικής λειτουργίας αποτελεί η ετυμηγορία του εκλογικού σώματος η οποία εκδηλώνει έμμεσα και προτίμηση στον αρχηγό της. Υπό αυτήν την οπτική, οι υποψήφιοι για την θέση καθίστανται εκ των προτέρων γνωστοί στο εκλογικό σώμα, είτε στο πλαίσιο ρητής συνταγματικής διάταξης, είτε ως συνταγματική συνθήκη. Κριτήριο για τη νομιμοποίηση υποψηφίου να σχηματίσει κυβέρνηση αποτελεί ο αριθμός των εδρών του κόμματος (ή συνασπισμού κομμάτων) που εκπροσωπεί στο κοινοβούλιο, ώστε να επιτευχθεί η απαιτούμενη πλειοψηφία για την μετέπειτα παροχή ψήφου εμπιστοσύνης.

Μια συγκριτική αναφορά σε έννομες τάξεις κρατών μελών επιβεβαιώνει την ως άνω σκέψη. Στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, ο Ομοσπονδιακός Πρόεδρος προτείνει ως Καγκελάριο στην Ομοσπονδιακή Βουλή τον υποψήφιο του κόμματος που συγκεντρώνει την ευρύτερη δυνατή πλειοψηφία των εδρών· εξ' αυτού του λόγου, οι βουλευτικές εκλογές, μετά τη θέση σε ισχύ του Βασικού Νόμου του 1949, χαρακτηρίζονται ως εκλογές για την ανάδειξη Καγκελαρίου (Kanzlerwahl).⁵ Ομοίως στο Βασίλειο της Ισπανίας, ο Βασιλιάς προτείνει τον υποψήφιο Πρόεδρο της Κυβέρνησης, μετά την ολοκλήρωση σχετικής διαβούλευσης με εκπροσώπους των κομμάτων που εκπροσωπούνται στο κοινοβούλιο, ο οποίος επιδιώκει την ψήφο εμπιστοσύνης του κοινοβουλίου.⁶ Παραδοσιακά, ο Βασιλιάς επιλέγει ως υποψήφιο τον επικεφαλής του κόμματος που διαθέτει την πλειοψηφία στο κοινοβούλιο. Ασφαλώς και η ελληνική περίπτωση ουσιαστικά δεν διαφέρει· Πρωθυπουργός

⁴ Η Γαλλία, η Πορτογαλία, η Πολωνία, η Λιθουανία και η Ρουμανία ακολουθούν ημι-προεδρικά συστήματα, ενώ η Κύπρος είναι η μοναδική χώρα της ΕΕ με σύστημα προεδρικής δημοκρατίας.

⁵ D. Southern, "The Chancellor and the Constitution" in S. Padgett (ed.), *The Development of German Chancellorship: Adenauer to Kohl*, London: Hurst & Company, 1994, σελ. 26-27. Βλ. και άρθρο 63 του Βασικού Νόμου.

⁶ Άρθρο 99 του Ισπανικού Συντάγματος.

διορίζεται ο αρχηγός του κόμματος το οποίο διαθέτει στη Βουλή την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών. Αν κανένα κόμμα δεν διαθέτει την απόλυτη πλειοψηφία, ξεκινά η διαδικασία των διερευνητικών εντολών, προκειμένου να σχηματισθεί κυβέρνηση που να απολαμβάνει την εμπιστοσύνη της Βουλής.⁷

Στο ίδιο πλαίσιο και η περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου όπου η διαδικασία διορισμού του Πρωθυπουργού δεν ανευρίσκεται σε κάποιον κανόνα δικαίου, αλλά απορρέει από συνταγματική συνθήκη. Η αρμοδιότητα αυτή εντάσσεται στο θεσμό του βασιλικού προνομίου και ως εκ τούτου ανήκει στη Βασίλισσα. Έχει ωστόσο παγιωθεί ως απολύτως εφαρμοζόμενη πρακτική η επιλογή ως Πρωθυπουργού του προσώπου το οποίο απολαμβάνει την εμπιστοσύνη της απόλυτης πλειοψηφίας των μελών στη Βουλή των Κοινοτήτων, του αρχηγού δηλαδή του πλειοψηφούντος κόμματος.⁸

Η εκ των προτέρων γνώση των υποψηφίων για τη θέση του Πρωθυπουργού από το εκλογικό σώμα αναδεικνύει τη δια μέσου της ψήφου στο αντίστοιχο κόμμα, παροχή εμπιστοσύνης του εκλογικού σώματος στον επικεφαλής της εκτελεστικής λειτουργίας, ως συμπληρωματικό στοιχείο δημοκρατικής νομιμοποίησης, πέραν εκείνης του κοινοβουλίου. Ενισχύεται έτσι σε πολιτικό επίπεδο η διασύνδεση μεταξύ εκλογικού σώματος και κυβέρνησης.

Υπό το πρίσμα της εξελικτικής πορείας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, η ως άνω διασύνδεση εισάγεται και στην ενωσιακή έννομη τάξη, στο πλαίσιο της γενικότερης ενίσχυσης των υπερεθνικών θεσμών κατά τη διαδικασία εκλογής προέδρου της Επιτροπής. Σύμφωνα με το προ Λισαβόνας σύστημα, το Συμβούλιο, συνεργόμενο σε επίπεδο αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων όριζε την προσωπικότητα που προτίθετο να διορίσει ως πρόεδρο της Επιτροπής και ο διορισμός εγκρινόταν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.⁹ Η επιλογή των όρων στην αναθεώρηση της Λισαβόνας αντανάκλα την εξελικτική αυτή διεργασία στη λογική της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Αναφορικά με το ρόλο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ο όρος «ορίζει» αντικαταστάθηκε από τον όρο «προτείνει» σχετικά με το πρόσωπο του προέδρου της Επιτροπής, ενώ αντίστοιχα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «εκλέγει» και δεν «εγκρίνει»

---

⁷ Άρθρο 37, παρ. 2 του Συντάγματος της Ελλάδας.

⁸ Βλ. αντί πολλών N. Parpworth, *Constitutional & Administrative Law*, Oxford: Oxford University Press, 10th edition, 2018, σελ. 230-231, E. Grigsby, *Analyzing Politics: An Introduction to Political Science*, Stamford, CT: Cengage Learning, 6th edition, 2015, σελ. 252-253.

⁹ Πρώην άρθρο 214, παρ. 2, εδ. α ΣΕΚ.

πλέον απλώς την πρόταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, προς επίρρωση του περιορισμού του ρόλου του τελευταίου στη διαδικασία εκλογής.

Στην ίδια λογική ενίσχυσης του συστήματος κοινοβουλευτικής δημοκρατίας στην Ένωση εισήχθη η παράμετρος του αποτελέσματος των εκλογών για την ανάδειξη των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην επιλογή του προέδρου της Επιτροπής. Πάγιο επίσης αίτημα αποτελεί η αντιμετώπιση του ελλείματος δημοκρατίας στην πορεία προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Από τεολογική συνδυαστική των παραπάνω ερμηνεία, συνάγεται το συμπέρασμα ενδυνάμωσης της ποιότητας του κοινοβουλευτικού συστήματος στην ΕΕ, η οποία επιτυγχάνεται με την δέσμευση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου να αποδεχτεί το αποτέλεσμα των εκλογών και να προτείνει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον υποψήφιο του πολιτικού σχηματισμού που συγκεντρώνει την πλειοψηφία των εδρών, ομοίως προς την εφαρμοζόμενη στα κράτη μέλη πρακτική.

4. Επιρροή στη διάπλαση της ευρωπαϊκής ταυτότητας

Επιπρόσθετο στοιχείο που συνδέεται με την ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 17, παρ. 7, εδ. α ΣΕΕ αποτελεί η πιθανή επιρροή της διαδικασίας στην ενδυνάμωση της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Ιδιαίτερα, οι επιπτώσεις της παρατεταμένης και πολυεπίπεδης κρίσης έχουν οδηγήσει σε αύξηση της αποξένωσης των ευρωπαίων πολιτών από την ευρωπαϊκή ιδέα, με το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος για την έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ να είναι το αποκορύφωμα αυτής της κατάστασης.¹⁰ Εξάλλου, η ενδυνάμωση της ευρωπαϊκής ταυτότητας, πολιτικής και πολιτισμικής αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση ολοκλήρωσης του οράματος ενωμένης Ευρώπης.

Η εμπάθυνση της πολιτικής ταυτότητας αποτυπώνεται ευκρινώς ως στοιχείο της δημοκρατίας της Ένωσης, στη διάταξη του άρθρου 10, παρ. 4 ΣΕΕ. Βάσει της διάταξης αυτής τα πολιτικά κόμματα, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, συμβάλλουν στην διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής συνείδησης και στην έκφραση της βούλησης των πολιτών της Ένωσης. Παρά ταύτα, όπως έχει ορθά παρατηρηθεί,¹¹ οι ευρωπαϊκοί πολιτικοί σχηματισμοί δεν έχουν ακόμη αναπτύξει αυτόνομη ενωσιακή κουλτούρα,

---

¹⁰ S. Ciaglia, C. Fuest, F. Heinemann, "What a feeling?!: How to promote "European Identity"", EconPol Policy Report 9, October 2018, διαθέσιμο στο http://www.econpol.eu/sites/default/files/2018-10/EconPol_Policy_Report_9_2018_European_Identity.pdf (τελευταία πρόσβαση 30 Μαρτίου 2019).

¹¹ J. Thomassen, "Parties and Voters: The Feasibility of a European System of Political Representation" in B. Steunenberg and J. Thomassen (eds.), *The European Parliament: Moving towards Democracy in the EU*, Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 2002, σελ. 15-16.

αλλά περισσότερο παραμένουν απλά συνασπισμοί μεταξύ εθνικών κομμάτων, συχνά προσεγγίζοντας ενωσιακά ζητήματα υπό εθνικό πρίσμα και με βάση τα εκάστοτε εθνικά συμφέροντα.

Για την προώθηση της ανάδειξης πολιτικού διαλόγου με ενωσιακά χαρακτηριστικά, η Επιτροπή, ήδη από το 2012, είχε προτείνει την εκ των προτέρων επιλογή υποψηφίων για την προεδρία της από τα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα, εν όψει των εκλογών του 2014.¹² Αλλά και σημαντικές πολιτικές προσωπικότητες, όπως ο τότε Πρόεδρος της Επιτροπής José Manuel Barroso και η τότε Αντιπρόεδρος Viviane Reding εμφατικά υπογράμμισαν την ανάγκη πρότασης υποψηφίων για την προεδρία της Επιτροπής καλώντας παράλληλα τα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα να πράξουν ανάλογα.¹³ Με αυτόν τον τρόπο, τα κόμματα θα κληθούν να οριοθετήσουν πολιτικές προτεραιότητες και να αναπτύξουν αυτοτελώς και ευκρινώς θέσεις για την πορεία της Ένωσης, οι οποίες θα εκφραστούν από τους υποψηφίους τους, σε πνεύμα δημοκρατίας και διαφάνειας. Θα διαμορφωθεί έτσι ένα πεδίο πολιτικού διαλόγου με αμιγώς ενωσιακά χαρακτηριστικά με αποδέκτες τους ευρωπαίους πολίτες ως ενιαίο εκλογικό σώμα, το οποίο θα συμβάλλει στην ενίσχυση ευρωπαϊκής πολιτικής συνείδησης κατά τα οριζόμενα στη ΣΕΕ.

Η ως άνω διαδικασία εκλογής του προέδρου της Επιτροπής ενδυναμώνει σημαντικά και το ρόλο του εκλογικού σώματος ως φορέα πολιτικής εξουσίας. Οι εκλογές για την ανάδειξη μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου παραδοσιακά χαρακτηρίζονται ως λιγότερο σημαντικές από τους ψηφοφόρους σε σύγκριση με τις εθνικές εκλογές. Το μειωμένο ενδιαφέρον για την εκλογική αυτή διαδικασία αποτυπώνεται και στατιστικά. Η συμμετοχή στις πρώτες εκλογές το 1979 ανήλθε σε ποσοστό 62% και έκτοτε ακολουθεί μικρή, αλλά σταθερή πτώση· 59% το 1984, 58% το 1989, 57% το 1994, 50% το 1999, 46% το 2004, 43% το 2009 και στην τελευταία αναμέτρηση, το 2014, η προσέλευση έφτασε επίσης σε ποσοστό 43%.¹⁴

---

¹² European Commission, A Blueprint for a Deep and Genuine Economic and Monetary Union: Launching a European Debate, Brussels, 30.11.2012 COM(2012) 777 final/2, διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/news/archives/2012/11/pdf/blueprint_en.pdf (τελευταία πρόσβαση 29 Μαρτίου 2019).

¹³ Για τις σχετικές δηλώσεις βλ. European Commission - MEMO/13/2002, Factsheet: Enhancing the democracy of European Parliament Elections, Brussels, 12 March 2013, διαθέσιμο στο http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-202_en.htm (τελευταία πρόσβαση 29 Μαρτίου 2019).

¹⁴ European Parliament, “Election of the President of the European Commission: Understanding the Spitzenkandidaten Process”, February 2019, διαθέσιμο στο [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/630264/EPRS_BRI\(2018\)630264_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/630264/EPRS_BRI(2018)630264_EN.pdf) (τελευταία πρόσβαση 30 Μαρτίου 2019).

Λόγο έλλειψης πολιτικού ενδιαφέροντος αποτελούσε και η απουσία υποψηφίων για τη θέση του επικεφαλής της εκτελεστικής λειτουργίας. Εύλογα είχε, υπό το προηγούμενο καθεστώς, δημιουργηθεί η πεποίθηση ότι η επιλογή ενός κορυφαίου ενωσιακού θεσμικού παράγοντα διαπνέεται από καθεστώς μυστικότητας, καθώς εκτυλίσσεται αυστηρά εντός του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Η θεσμοθέτηση υποψηφίων για τη θέση του προέδρου της Επιτροπής, ως απόρροια της διασύνδεσης του αποτελέσματος των εκλογών με την επιλογή προσώπου για την προεδρία της Επιτροπής, διαμορφώνει ένα χαρακτήρα στις εκλογές αυτές που προσιδιάζει περισσότερο στη διαδικασία που γνωρίζουν οι ψηφοφόροι σε εθνικό συγκείμενο, με τους τελευταίους να αποκτούν ουσιαστικό δικαίωμα επιλογής του προέδρου της Επιτροπής, έστω και έμμεσα. Ως αποτέλεσμα, καθίσταται εμφανέστερος ο ρόλος του εκλογικού σώματος, στοιχείο που ενισχύει το ενδιαφέρον των ευρωπαίων πολιτών σε μια προσπάθεια αναστροφής της ως άνω αποτυπωμένης τάσης μειωμένης συμμετοχής.

Σε εκτενή έρευνα κοινής γνώμης που διεξήχθη από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αναφορικά με τη διαδικασία των υποψηφίων επιβεβαιώνεται η θετική απήχηση του θεσμού.¹⁵ Σε σχετική ερώτηση το 49% των πολιτών απάντησε ότι η διαδικασία υποψηφίων των κομμάτων αυξάνει τις πιθανότητες να ψηφίσουν στις επερχόμενες ευρωπαϊκές εκλογές.¹⁶ Ωστόσο, σε συντριπτική πλειοψηφία οι πολίτες της ΕΕ προσδίδουν και σημαντικά ποιοτικά χαρακτηριστικά στη διαδικασία. Έτσι το 70% θεωρεί ότι η εκλογή προέδρου της Επιτροπής με βάση το αποτέλεσμα των εκλογών πρέπει να συνοδεύεται από ουσιαστικό πολιτικό διάλογο για ευρωπαϊκά θέματα και για το μέλλον της ΕΕ, υπογραμμίζουν δε οι πολίτες την ενίσχυση άλλων ποιοτικών δεικτών που απορρέουν από τη διαδικασία, όπως η διαφάνεια (63%), το επίπεδο της δημοκρατίας (61%) και ο βαθμός νομιμοποίησης της Επιτροπής (60%).¹⁷

5. Το παράδειγμα του 2014 και το ζητούμενο για το 2019

Στο πλαίσιο διασταλτικής ερμηνείας του άρθρου 17, παρ. 7, εδ. α ΣΕΕ, τα περισσότερα ευρωπαϊκά κόμματα ενστερνίσθηκαν την ιδέα της ευθείας σύνδεσης του αποτελέσματος των εκλογών με την πρόταση για πρόεδρο της Επιτροπής στο

---

¹⁵ Eurobarometer Survey 89.2 of the European Parliament, Democracy on the Move: European Elections – One Year to Go, May 2018, διαθέσιμο στο file:///C:/Users/Margaritis/Downloads/eb89_one_year_before_2019_eurobarometer_en_opt.pdf (τελευταία πρόσβαση 5 Απριλίου 2019).

¹⁶ Ο. π., σελ. 30.

¹⁷ Ο. π., σελ. 32.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Έτσι, εν όψει των εκλογών του 2014, αφού ολοκλήρωσαν τις αντίστοιχες εσωτερικές τους διεργασίες, τα κόμματα ανακοίνωσαν του υποψηφίους τους: το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα τον Jean-Claude Juncker, το Κόμμα Ευρωπαίων Σοσιαλιστών τον Martin Schulz, η Συμμαχία Φιλελεύθερων και Δημοκρατών για την Ευρώπη, με την υποστήριξη και του Ευρωπαϊκού Δημοκρατικού Κόμματος, τον Guy Verhofstadt, το Ευρωπαϊκό Πράσινο Κόμμα την Ska Keller και τον José Boné και το Κόμμα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς τον Αλέξη Τσίπρα.

Ωστόσο, άλλα ευρωπαϊκά κόμματα δεν αποδέχτηκαν τη διασταλτική αυτή ερμηνεία, αρνούμενα να προτείνουν υποψήφιους. Συγκεκριμένα, ο τότε γενικός γραμματέας της Συμμαχίας Συντηρητικών και Μεταρρυθμιστών στην Ευρώπη Daniel Hannan εμφατικά δήλωσε ότι η συμμετοχή σε μια τέτοια διαδικασία θα νομιμοποιούσε μια ομοσπονδιακή οπτική ενός ευρωπαϊκού υπερ-κράτους,¹⁸ άποψη η οποία υιοθετήθηκε και από το Ευρωπαϊκό Χριστιανικό Πολιτικό Κίνημα. Ομοίως και η Συμμαχία για Άμεση Δημοκρατία στην Ευρώπη απείχε από κάθε σχετική διεργασία, διαφωνώντας επί της αρχής.

Από τα παραπάνω, εύκολα γίνεται αντιληπτή μια συσχέτιση της αντίληψης για τη νέα διαδικασία εκλογή προέδρου της Επιτροπής με τη γενικότερη φιλοσοφία των κομμάτων αναφορικά με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Η ενδυνάμωση της δημοκρατικής νομιμοποίησης που επέρχεται στον πρόεδρο της Επιτροπής μέσω των υποψηφιοτήτων των κομμάτων ενισχύει ποιοτικά και την έννοια της ενοποίησης, σε σύγκρουση με το παραδοσιακό εθνοκεντρικό αφήγημα που προτάσσει πρωτεύοντα ρόλο στα κράτη μέλη. Συνεπώς, όχι τυχαία, τα κόμματα που τάσσονται υπέρ της περαιτέρω ολοκλήρωσης συμμετείχαν ενεργά στη διαδικασία, θέτοντας έτσι μια πολιτική κατεύθυνση που ενδυναμώνει έναν ενωσιακό θεσμό, ενώ για τον ίδιο ακριβώς λόγο τα ηπίως έως αυστηρά ευρωσκεπτικιστικά κόμματα αποφάσισαν να απέχουν.

Το αποτέλεσμα των εκλογών έδωσε σχετική πλειοψηφία των εδρών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα, το οποίο έλαβε 221 έδρες, έναντι 191 εδρών του Κόμματος των Ευρωπαίων Σοσιαλιστών.¹⁹ Σύμφωνα λοιπόν με την ετυμηγορία του εκλογικού σώματος, πρώτος υποψήφιος ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου θα έπρεπε να προταθεί ο Jean-Claude Juncker, σε

¹⁸ D. Keating, “ECR: “Nobody for President””, *European Voice*, 20 February 2014.

¹⁹ Αναλυτικά τα αποτελέσματα των ευρωπαϊκών εκλογών του 2014 διαθέσιμα στο <http://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/en/election-results-2014.html> (τελευταία πρόσβαση 1 Απριλίου 2019).

περίπτωση δε που δεν θα ελάμβανε την απαιτούμενη πλειοψηφία, θα ακολουθούσε ως υποψήφιος ο Martin Schulz.

Ωστόσο το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεν φάνηκε να αποδέχεται συλλήβδην την αντίληψη αυτή. Αν και μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων, τα περισσότερα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα συμφώνησαν στην υποψηφιότητα Juncker,²⁰ το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεν επέδειξε το απαιτούμενο πολιτικό consensus για μια τόσο σημαντική πολιτικά απόφαση.²¹ Συγκεκριμένα, η Καγκελάρια της Γερμανίας Angela Merkel εμφανίσθηκε διστακτική στην προοπτική διασταλτικής ερμηνείας του άρθρου 17, παρ. 7, εδ. α ΣΕΕ, έχοντας δηλώσει ότι δεν απαιτείται ο πρόεδρος της Επιτροπής να προέρχεται αυτόματα από τους υποψηφίους των κομμάτων, αλλά περισσότερο ως αποτέλεσμα διεργασιών όλων των εμπλεκόμενων φορέων.²² Αφού ολοκληρώθηκαν οι σχετικές συζητήσεις, επετεύχθη συμφωνία και ο Jean-Claude Juncker προτάθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ως υποψήφιος πρόεδρος της Επιτροπής με την υποστήριξη 26 από τους 28 αρχηγούς των κρατών μελών, εξαίρεση αποτέλεσαν το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ουγγαρία.²³ Όπως αναμενόταν, η υποψηφιότητα Juncker υποστηρίχθηκε ευρέως στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, λαμβάνοντας 422 ψήφους.²⁴ Τελικά η Επιτροπή απέκτησε τον πρώτο πρόεδρο με έμμεση δημοκρατική νομιμοποίηση από το εκλογικό σώμα.

Μετά την πρώτη, αναγνωριστική προσπάθεια ερμηνείας και εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 17, παρ. 7, εδ. α ΣΕΕ, η κατάσταση έως ένα βαθμό θα παγιωθεί στις ευρωπαϊκές εκλογές του 2019. Σε αυτό έχουν συμβάλει τα υπερεθνικού χαρακτήρα ενωσιακά όργανα. Σε κείμενο που υιοθέτησε η Επιτροπή Συνταγματικών Υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου χαρακτηρίζει την επιλογή υποψηφίων ως

---

²⁰ N. Nielsen, “Juncker Given First Shot at EU Commission Job”, *EU Observer*, 27 May 2014, διαθέσιμο στο <http://euobserver.com/eu-elections/124388> (τελευταία πρόσβαση 1 Απριλίου 2019).

²¹ V. Pop, “EU Leaders Decline to Endorse Juncker”, *EU Observer*, 28 May 2014, διαθέσιμο στο <http://euobserver.com/eu-elections/124401> (τελευταία πρόσβαση 1 Απριλίου 2019).

²² H. Mahony, “Merkel: EU Vote not Decisive on Commission President”, *EU Observer*, 25 October 2013, διαθέσιμο στο <http://euobserver.com/political/121906> (τελευταία πρόσβαση 1 Απριλίου 2019). Μάλιστα, φημιολογείτο ότι η Καγκελάρια Merkel υποστήριξε τη Γενική Διευθύντρια του ΔΝΤ Christine Lagarde για τη θέση της προέδρου της Επιτροπής, βλ. σχετικά “Merkel Eyes IMF’s Lagarde for EU Commission President”, *EurActiv*, 3 June 2014, διαθέσιμο στο <http://www.euractiv.com/sections/eu-elections-2014/merkel-eyes-imfs-lagarde-eu-commission-president-302578> (τελευταία πρόσβαση 1 Απριλίου 2019).

²³ N. Watt, I. Taylor “David Cameron Loses Jean-Claude Juncker Vote”, *The Guardian*, 27 June 2014, διαθέσιμο στο <http://www.theguardian.com/world/2014/jun/27/david-cameron-loses-jean-claude-juncker-vote-eu> (τελευταία πρόσβαση 1 Απριλίου 2019).

²⁴ Για το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας βλ. τα σχετικά δελτία τύπου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, διαθέσιμα στο <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20140714IPR52341/parliament-elects-jean-claude-juncker-as-commission-president> (τελευταία πρόσβαση 1 Απριλίου 2019).

μη αναστρέψιμη αρχή, τονίζοντας μάλιστα ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι έτοιμο να απορρίψει κάθε ενώπιόν του υποψήφιο ο οποίος δεν έχει επιλεγεί από κάποιο ευρωπαϊκό κόμμα πριν από τη διεξαγωγή των εκλογών.²⁵ Η θέση αυτή επιβεβαιώθηκε και στην από 7 Φεβρουαρίου απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το οποίο υπογράμμισε ότι αν δεν σεβαστεί τη διαδικασία των υποψηφίων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ρισκάρει να προτείνει στο Κοινοβούλιο έναν υποψήφιο για τη θέση του προέδρου της Επιτροπής ο οποίος δεν θα διαθέτει επαρκή κοινοβουλευτική πλειοψηφία.²⁶ Αντίστοιχα και η ίδια η Επιτροπή επισήμανε το θετικό αντίκτυπο του θεσμού των υποψηφίων ο οποίος πρέπει να συνεχισθεί και να ενισχυθεί.²⁷

Αντιθέτως, τα θεσμικά όργανα διακυβερνητικού χαρακτήρα της Ένωσης δεν υιοθετούν την ως άνω προσέγγιση. Σε συνέντευξη τύπου που ακολούθησε την άτυπη σύνοδο κορυφής της 23^{ης} Φεβρουαρίου 2018, ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Donald Tusk δήλωσε ότι η Συνθήκη ευκρινώς καθιερώνει αυτόνομη αρμοδιότητα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να προτείνει υποψήφιο για πρόεδρο της Επιτροπής, αφού λάβει υπόψη τα αποτελέσματα των Ευρωπαϊκών Εκλογών και προβεί στις κατάλληλες διαβουλεύσεις, τονίζοντας παράλληλα ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεν εγγυάται ότι θα επιλέξει κάποιον από τους υποψηφίους των κομμάτων.²⁸

Τα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα κατά κανόνα ακολούθησαν την πολιτική τους προσέγγιση του 2014. Το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα επέλεξε ως υποψήφιο τον Manfred Weber, το Κόμμα των Ευρωπαίων Σοσιαλιστών τον Frans Timmermans, το Ευρωπαϊκό Πράσινο Κόμμα το δίδυμο Ska Keller και Bas Eickhout και το Ευρωπαϊκό Αριστερό Κόμμα τους Violeta Tomič και Nico Cue. Διαφοροποιημένη σημαντικά η θέση της Συμμαχίας Ευρωπαίων Συντηρητικών και Μεταρρυθμιστών η

---

²⁵ P. Teffer, “Spitzenkandidat System Here to Stay, MEPs Warn Capitals”, *EU Observer*, 23 January 2018, διαθέσιμο στο <https://euobserver.com/institutional/140656> (τελευταία πρόσβαση 2 Απριλίου 2019).

²⁶ European Parliament decision of 7 February 2018 on the revision of the Framework Agreement on relations between the European Parliament and the European Commission, διαθέσιμο στο <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2018-0030+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN> (τελευταία πρόσβαση 3 Απριλίου 2019).

²⁷ Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council, A Europe that Delivers: Institutional Options for making the European Union's Work more Efficient, Brussels, 13.2.2018 COM(2018) 95 final, διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-institutional-options-for-making-the-european-union-work-more-efficient_en.pdf (τελευταία πρόσβαση 3 Απριλίου 2019).

²⁸ European Council, Informal Meeting of the 27 Heads of State or Government, 23/02/2018, διαθέσιμο στο <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2018/02/23/> (τελευταία πρόσβαση 4 Απριλίου 2019).

οποία επέλεξε να μετάσχει σε αυτήν την εκλογική διαδικασία με συγκεκριμένο υποψήφιο, τον Jan Zahradil· αντίθετα η Συμμαχία των Φιλελεύθερων και Δημοκρατών για την Ευρώπη δεν θα στηρίζει συγκεκριμένο υποψήφιο, αλλά συνέστησε ομάδα φιλελεύθερων ηγετών (Team Europe) αποτελούμενη από 7 υποψήφιους.²⁹

Αναδεικνύεται από τις ανωτέρω τοποθετήσεις μια εμφανής διάκριση που εν τέλει αφορά το ίδιο το μέλλον της Ένωσης σε θεσμικό επίπεδο. Τα κράτη μέλη δεν διατίθενται να απωλέσουν τη δυνατότητα ουσιαστικής παρέμβασης στην εκλογή προέδρου της Επιτροπής, ούτε καν προς ενίσχυση της βούλησης του εκλογικού σώματος. Η διατήρηση της σημαντικής πολιτικής ισχύος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου με σκοπό τον έλεγχο της εκτελεστικής λειτουργίας έρχεται σε ουσιαστική αντίθεση με την ίδια την αρχή της αυτονομίας της Ένωσης, η οποία ενισχύεται στο πλαίσιο της περαιτέρω ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, ως στοιχείο της συνταγματικής της ταυτότητας. Δεδομένης δε της διαφαινόμενης άρνησης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να εκλέξει πρόεδρο που δεν προέρχεται από τους υποψήφιους των κομμάτων, υπάρχει κίνδυνος διαμόρφωσης συγκρουσιακού κλίματος μεταξύ δύο κορυφαίων θεσμικών οργάνων, η έκβαση του οποίου αντανακλά τον υπάρχοντα βαθμό ενωσιακής ολοκλήρωσης και την προοπτική της.

6. Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Ο όρος «λαμβάνοντας υπόψη» αναφορικά με το αποτέλεσμα των ευρωπαϊκών εκλογών που χρησιμοποιήθηκε στο άρθρο 17, παρ. 7, εδ. α ΣΕΕ, επιδέχεται πολλαπλές ερμηνείες ως προς το πλαίσιο της αρμοδιότητας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Η ερμηνεία που προτείνεται στην παρούσα εργασία τείνει προς μιας μορφής δέσμια αρμοδιότητα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου να προτείνει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον υποψήφιο του ευρωπαϊκού κόμματος που μπορεί να λάβει την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών, είτε μονοκομματικά, ασυνήθιστο για τα ευρωπαϊκά δεδομένα, είτε στο πλαίσιο συνεργασιών.

Η ερμηνεία αυτή εισάγει καινοτόμο διαδικασία στη θεσμική διάρθρωση της Ένωσης. Αφενός οι πολίτες της ΕΕ, ως ενιαίο εκλογικό σώμα, αποκτούν τη δυνατότητα να μετέχουν αποφασιστικά σε μία μέχρι πρότινος «κλειστή διαδικασία», αφετέρου ο ρόλος των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων αναβαθμίζεται με

---

²⁹ Οι εξής: Guy Verhofstadt, Katalin Cseh, Margrethe Vestager, Luis Garicano, Nicola Beer, Emma Bonino και Violeta Bulc.

σημαντική συνεισφορά στη διαμόρφωση ευρωπαϊκής πολιτικής συνείδησης. Ο πρόεδρος της Επιτροπής απολαμβάνει εν τέλει δημοκρατική νομιμοποίηση σε μεγαλύτερο βαθμό και λαμβανομένου υπόψη του δημοκρατικού ελλείματος για το οποίο κατηγορείται η Ένωση, η ενίσχυση δημοκρατικών διαδικασιών αποκαθιστά και ενδυναμώνει την αξιοπιστία της.

Με τις όποιες δυσκολίες αποδοχής, η εδώ προτεινόμενη ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 17, παρ. 7, εδ. α ΣΕΕ εν πολλοίς ακολουθήθηκε το 2014. Ο στόχος για τις εκλογές του 2019 είναι η καθιέρωση και περαιτέρω βελτίωση της διαδικασίας προς την ίδια κατεύθυνση. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο φαίνεται αρχικά να μην συμερίζεται την αντίληψη αυτή, επιβραδύνοντας έτσι την όλη διεργασία. Σημαντικό παράγοντα στην τωρινή εκλογική αναμέτρηση αποτελεί το θεσμικό προηγούμενο το οποίο δύσκολα θα μπορέσει να παρακαμφθεί ακόμη και από ένα τόσο ισχυρό πολιτικά όργανο. Στο κομβικό αυτό σημείο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, η διάταξη αυτή αντανακλά μεταβατικό στάδιο με τελικό στόχο την πλήρη απεμπλοκή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου από τη διαδικασία, στα πρότυπα του συστήματος κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Η εδώ προτεινόμενη ερμηνεία συμβάλλει στην κατά το δυνατόν ταχύτερη επίτευξη αυτού του στόχου.